

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2021.gada 19.oktobrī Nr. 1-5/249

Smiltenes novada Bērnu un ģimenes atbalsta centrs
bgac@smiltene.lv

Smiltenes novada pašvaldība
dome@smiltene.lv

Par monitoringa vizīti

2021. gada 23. septembrī Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas Prevenzijas daļas vadītāja Zanda Rūsiņa un Pilsonisko un konsultante sociālajos jautājumos Veronika Sproģe-Saksone veica bērnu tiesību ievērošanas pārbaudi Smiltenes novada Bērnu un ģimenes atbalsta centrā (turpmāk – Centrs).

Vizītes laikā tika aplūkotas Centra telpas, pārbaudītas bērnu (klientu) lietas un individuālie sociālās aprūpes un rehabilitācijas plāni, kā arī veiktas pārrunas ar Centra vadītāju Auriku Zīveri un sociālo darbinieci Santu Ruču.

Vizītes dienā Centrā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēma 4 bērni, bet viens bērns saņēma Krīzes centra pakalpojumu.

Vizītes brīdī neviens no bērniem Centrā neatradās, līdz ar to netika veiktas sarunas ar bērniem.

Vizītes noslēgumā ar Centra vadītāju tika pārrunātas konstatētās neatbilstības normatīvo aktu prasībām, kā arī tika sniegtas tūlītējas rekomendācijas situācijas uzlabošanai.

1. Sociālā rehabilitācija

Prasības, kādas ir jāievēro bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu aprūpes iestādēm, ir noteiktas Ministru kabineta 2017. gada 17. jūnija noteikumos Nr. 338 “Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” (turpmāk Noteikumi Nr.338).

Atbilstoši minēto noteikumu 26. punktam bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojuma sniedzējs bāreņiem, bez vecāku gādības palikušiem bērniem un bērniem ar invaliditāti nodrošina mājokli, diennakts aprūpi, sociālo rehabilitāciju, kā arī veicina bērna un ģimenes atkalapvienošanos vai jaunas ģimenes iegūšanu vai, ja tas nav iespējams, sagatavo bērnu patstāvīgas dzīves uzsākšanai.

Lai nodrošinātu bērniem efektīvu sociālo rehabilitāciju, Noteikumu Nr.338 5.1 apakšpunkts paredz veikt sākotnējo klienta sociālās situācijas novērtēšanu. Savukārt 5.4.

apakšpunkts nosaka, ka sociālo pakalpojumu sniedzējs izstrādā individuālo sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes plānu, kurā ietver:

1. risināmās problēmas definējumu;
2. sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes ilgtermiņa un īstermiņa mērķus;
3. sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes uzdevumus, veicamos pasākumus, termiņu, sagaidāmo rezultātu un atbildīgo personu.

Lai arī sarunu laikā Centra vadītāja norādīja, ka sociālās rehabilitācijas darbs ar bērniem tiek veikts, iepazīstoties ar Centrā esošo bērnu (klientu) lietām, tika secināts, ka nevienam bērnam nebija izstrādāts sociālās rehabilitācijas plāns. Līdz ar to nebija iespējams pārliecināties, vai Centrs pilda savu pienākumu nodrošināt bērniem sociālo rehabilitāciju. Vienlaikus Centrs nevarēja uzrādīt arī nekādus apliecinājumus, ka ar bērniem strādā speciālisti, piemēram, psihologs.

Vizītes laikā jau tika sniegti tūlītēji ieteikumi rehabilitācijas plānu izstrādei, kā arī tika ieteikts rehabilitācijas plānos ietvert speciālistu sniegtās rekomendācijas (piemēram, krīzes centra pārskati, psihologu atzinumi u.tml.).

Ņemot vērā iepriekš minēto, aicinu nekavējoties izstrādāt sociālās rehabilitācijas plānus bērniem, kā arī izpildīt citas Noteikumos Nr.338 noteiktās prasības, kas jāievēro bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu aprūpes iestādēm.

2. Ēdināšana

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 32. pants noteic, ka ārpusģimenes aprūpes mērķis ir radīt bērnam aizsargātības sajūtu, nodrošināt apstākļus viņa attīstībai un labklājībai, sagatavot bērnu patstāvīgai dzīvei sabiedrībā, pēc iespējas respektējot viņa individualitāti un ievērojot viņa spējas un intereses.

Saskaņā ar Noteikumu Nr.338 30.2. apakšpunktu, lai nodrošinātu apstākļus aprūpē esoša bērna vispusīgai attīstībai, bērnu aprūpes institūcija veido vai nodrošina ģimeniskai videi pietuvinātu bērnu aprūpes institūcijas pakalpojumu.

Ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums ir pakalpojuma forma, kas paredz bērna aprūpes organizēšanu mazās grupās, atbilstoši bērna individuālajām vajadzībām un bērna labākajām interesēm, kas veicina ģimenisku sajūtu un individuālu pieeju. Ģimeniskai videi pietuvinātā pakalpojumā bērnu ikdienai ir jārisinās līdzīgi, kā tas notiek ģimenē – tiek gatavots ēdiens, veikta mājokļa uzkopšana, gatavoti mājas darbi skolai, atbilstoši budžetam plānoti tēriņi utt. Ikdienā kopā ar bērniem jābūt darbiniekiem, kuri nodrošina bērnu aprūpi, palīdz un atbalsta bērnus, kā arī veicina bērnu spējas un gatavību patstāvīgai dzīvei.

Vizītes laikā tika noskaidrots, ka Centrā bērnu ēdināšana tiek organizēta centralizēti. Ēdienreizēs bērniem jānododas uz ēdnīcu, kas neatrodas tajā pašā ēkā, kur bērnu dzīvojamās istabas. Bērniem nav iespējams patstāvīgi pagatavot sev ēdienu, tāpat nav piekļuves ēdienam ārpus oficiālajām ēdienreizēm (nav iespēja, piemēram, pēc skolas atnākot pagatavot sev tēju un sviestmaizi).

Šāda kārtība ne tikai neatbilst ģimeniskai videi pietuvinātam pakalpojumam, bet arī neveicina bērna sagatavotību patstāvīgai dzīvei.

Ņemot vērā iepriekš minēto, aicinu iekārtot virtuves zonu blakus bērnu istabām, kā arī atteikties no centralizētas ēdināšanas un gatavot ēdienu uz vietas kopā ar bērniem. Tāpat aicinu nodrošināt bērniem pastāvīgu piekļuvi ēdienam arī ārpus noteiktajām ēdienreizēm.

3. Speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā

Attiecībā uz speciālu zināšanu apguvi bērnu tiesību aizsardzības jomā Centra vadītāja sniedza informāciju, ka Centrā strādājošās sociālās aprūpētājas nav apguvušas speciālās zināšanas bērnu tiesību jomā.

Pamatojoties uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.¹ panta pirmās daļas 20. punktā noteiktajām prasībām jebkurai personai, ja ar tās pieņemtu pārvaldes lēmumu (it īpaši administratīvo aktu), faktisko rīcību vai cita veida darba vai dienesta pienākumu veikšanu tiek vai var tikt skartas bērna tiesības un tiesiskās intereses, ir pienākums apgūt speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā.

Kārtību, kādā Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteiktie subjekti, kuriem nepieciešamas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, apgūst un pilnveido speciālās zināšanas, šo zināšanu saturu un apjomu nosaka Ministru kabineta 2014. gada 1.aprīļa noteikumi Nr.173 „Noteikumi par kārtību, kādā apgūst speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, šo zināšanu saturu un apjomu” (turpmāk – Noteikumi).

Noteikumu 2.3. apakšpunkts nosaka, ka speciālās zināšanas speciālisti apgūst, piedaloties darba devēja organizētajās apmācībās, ja speciālists atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.¹ panta pirmās daļas 20. punktam ir cita persona, ar kuras pieņemtu pārvaldes lēmumu, faktisko rīcību vai cita veida darba vai dienesta pienākumu veikšanu tiek vai var tikt skartas bērna tiesības un tiesiskās intereses.

Turklāt atbilstoši Noteikumu 6. punktam speciālists, kas speciālās zināšanas apguvis atbilstoši šo noteikumu 2.3. apakšpunktam, periodiski ik pēc pieciem gadiem pilnveido zināšanas, piedaloties darba devēja organizētajās apmācībās. Darba devēja organizēto apmācību apjoms nav mazāks par astoņām akadēmiskajām stundām (klātienē nodarbības).

Saskaņā ar Noteikumu 14. punktu speciālistu apmācības saturu darba devējs saskaņo ar Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekciju, inspekcijā iesniedzot iesniegumu, pasniedzēju sarakstu, mācību tēmas, apmācāmo personu skaitu.

Minētās prasības ir attiecināmas uz visiem Centra darbiniekiem, jo arī ar sociālās aprūpētājas darba pienākumu veikšanu tiek vai var tikt skartas bērna tiesības un tiesiskās intereses. Līdz ar to personāla apmācības Centrā ir jāveic atbilstoši Noteikumos noteiktai kārtībai, pretējā gadījumā tiek pārkāpts Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteiktais regulējums par speciālistu obligātajām zināšanām bērnu tiesību jomā.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, aicinu veikt visa personāla apmācību atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.¹ panta pirmās daļas 20. punktā noteiktajām prasībām un Ministru kabineta 2014. gada 1.aprīļa noteikumu Nr.173 „Noteikumi par kārtību, kādā apgūst speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, šo zināšanu saturu un apjomu” noteiktajā kārtībā un apjomā.

4. Citi jautājumi

Iepazīstoties ar 2010. gada 27. maijā apstiprināto “Smiltenes novada Bērnu un ģimenes atbalsta centra Nolikumu ” (turpmāk – Nolikums), secināms, ka Nolikumā iekļauta novecojusi informācija un atsauce uz normatīvajiem aktiem, kas ir zaudējuši spēku. Piemēram, Nolikuma 8.7. punktā ir iekļauta atsauce uz pagasttiesām, savukārt Nolikuma 9. punktā ietverta atsauce uz Ministru kabineta 2003. gada 27. maija noteikumiem Nr. 278 “Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanas kārtība”. Vēršu Jūsu uzmanību, ka minētie noteikumi jau 2005. gadā ir zaudējuši spēku.

Nemot vērā minēto, aicinu pārskatīt un aktualizēt Centra iekšējos normatīvos aktus.

Par tiesībsarga rekomendāciju izpildi un plānotajām aktivitātēm to izpildei lūdzu informēt līdz 2021. gada 15. novembrim.

Pateicos par vizītes laikā sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsarga pilnvarojumā
Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas
vadītāja

Ineta Piļāne

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu